

vraag 1 Welk boek van 2020 was voor u het hoogtepunt van het jaar?

Filip Rogiers
redacteur weekend
en schrijver

1 *Knecht, alleen* van Gerbrand Bakker. Depressie is een van de slapste koorden voor een schrijver om op te dansen. Gerbrand Bakker doet het met veel zwier en blijft toch overeind in dit dagboek. Gevat, grappig en schrijnend. Zinnetjes als 'Ik heb alleen mezelf te overleven' maken het af.

2 'Ik hang weer uit al mijn hengsels. De navel staat in brand.' (Best tevreden van deze benaderende omschrijving, eigen werk) En van een andere schrijver, **Rob van Essen**: 'Soms zie je iets wat onmogelijk is en waardoor de wereld in een onbekende plek verandert. Je dacht dat je er thuishoorde, maar dat is niet zo; opeens maakt het vreemde waarvan je schrik ook jou vreemd.' (Uit *Een man met goede schoenen*)

3 Eten en poëzie bieden altijd troost, a fortiori het voorbije jaar. Daarom raadpleegde ik het meest *Dagelijkse kost*. *Scheurkalender* van **Jeroen Meus** en *Het Legend Konijn*, onvolprezen haljaarlijkse bloemlezing van de Vlaamse reus **Jozef Deleu**. *Knecht, alleen* van het mooie.

Marc Reynebeau
redacteur weekend

1 *De opgang* van **Stefan Hertmans**. De roman heb ik gelezen vanuit het thema van de verantwoordelijkheid. De flinterfluit die het centrale personage is, een in Gent gevreesde SS'er, laat zich paaien met aanzien, macht en voordelen en richt zo rampen aan, tot in zijn eigen gezin toe. Dat zelfs zijn vrouw hem ethisch niet kan volgen in zijn keuzes, brengt hem niet op andere ideeën. En ja, weer een roman over de Tweede Wereldoorlog, en toch lukt het Hertmans om er nog een laag bovenop te leggen, waardoor dit boek het lesje in weldenkendheid overstijgt en even scherp het heden als het verleden bevraagt. En nog iets. Ik koester een gezonde argwaan tegenover literatuur die slechts reële feiten napraat. Toevallig ken ik veel van de realia die de roman stofferen. Zo kon ik merken dat wat Hertmans daarmee aanving, net is wat een schrijver hoort te doen om van de historische chaos literatuur te maken.

2 'Mijn ogen moeten wennen aan het licht, alsof de dingen in de kamer zichzelf gauw in de plooi moeten houden, hun bekleding gladtrekken en doodstil worden, zodat ze aan het beeld voldoen dat ik van ze heb.' (Uit *De avond is ongemak* van **Marieke Lucas Rijneveld).**

3 De quarantaine was een kans om de boekenkast op te ruimen. Ik vond *Leer lezen in een wip* terug, mijn eerste boek, een cadeau van de Sint toen ik zes was. Het was als een kind (van zes) zo blij. Het was uit in een wip, helaas.

Inge Schelstraete
redacteur cultuur

1 In *Hilary Mantels De spiegel & het licht* sterft de zestiende-eeuwse *mover and shaker* Thomas Cromwell op het schavot. In *Maggie O'Farrells Hamnet* sterft de zoon van Shakespeare aan de pest, in *De opgang* van **Stefan Hertmans** stuurt een collaborateur anderen naar de hun dood. Drie historische romans die zich ontrollen als journalistiek, met dialogen van mensen die je nu nog hoort, met geluiden van op straat en de geur van boomgaarden of rioolputjes: het is geschiedenis in real time. En in het geval van *De opgang* ook een welkom tegengewicht voor het razende zelfbeklag van rechts dat zich in Vlaanderen als geschiedschrijving voordoet.

2 'Nederigheid wordt opgedrongen, en vroomheid is voor hen die de nederigheid opdringen een manier om hun misprijzen te uiten,' uit *Wildevrouw* van **Jeroen Olyslaegers**. Het gaat over hoe diverse religieuze groepen naar diverse Vlaamse vluchtelingen keken, maar het deed me ook denken aan wie op Facebook vertelt dat covid-doden wel aan iets anders zouden zijn gestorven. Niet zoveel pretentie lieverds, ook jullie gaan dood aan iets, misschien zelfs aan covid-19.

3 Bij het opruimen der boekenrekken *Dubliners* van **Joyce** gevonden en herlezen, en daarom ook *Ulysses* weer opengeslagen, wat trager vordert, maar wel zeker. *Joyce*' lange zinnen en slinkse verwijzingen zijn als kristallen waar je je hersenen op kan slijpen.

Lieven Sioen
adjunct-hoofdredacteur

1 *Patria* van **Fernando Aramburu** las ik pas dit jaar. Een hartverscheurende kroniek over nationalisme, fanatisme en haat in Spaans Baskenland. Wanneer een tiener zich het hoofd zot laat maken door ETA, komt in een klein dorp een infernale spiraal van haat en geweld op gang, die vriendschappen, families en een hele samenleving verscheurt. Aramburu schreef dé grote terreurroman van een samenleving die lang niet in het reine is met haar gewelddadige verleden.

2 Dit heerlijke inzicht van de Mexicaanse schrijfster **Valeria Luiselli** uit haar essaybundel *Valse papieren*, over reizen door taal, boeken en steden: 'Wie in het fietsen een bezigheid heeft gevonden waarbij hij niet geïnteresseerd is in het eindresultaat, weet dat hij een zeldzame vrijheid in handen heeft die alleen te vergelijken is met die van de verbeeldingskracht.'

3 *Pedro Páramo* van **Juan Rulfo**. Ik hoorde Josse De Pauw eruit citeren in een televisiefragment van een van de vele geannuleerde theatervoorstellingen. Bijna dertig jaar nadat ik dit Mexicaanse meesterwerk las in Mexico, laat ik me nu opnieuw bezwren door de stemmen van de doden in het dorp Comala. Hun hallucinaties, dromen en echo's voeren lezer en verteller naar diens vader, de tirannieke grootgrondbezitter Pedro Páramo, die vrouw en kind verstootte en Comala doodkneep omdat hij zich miskend voelde in zijn verdriet om een verloren liefde.

vraag 2 Wat is de mooiste zin die u in 2020 las?

Gaea Schoeters
schrijver en journalist

1 *Eva* van **Carry van Bruggen** (heruitgave). Bijna honderd jaar na verschijning is deze modernistische roman nog steeds een duizelingwekkende leeservaring. De worsteling van een jonge, intelligente vrouw met haar seksualiteit, identiteit en de maatschappelijke positie die haar is toebedeeld, is allesbehalve gedateerd. Geef me een klas zestienjarige en ik krijg ze laaiend enthousiast krijg over dit boek.

2 'Dat wat zal zijn, wanneer het zal zijn, zal zijn dat wat het is.' Charles Ducal herinnerde me aan dit vers van **Fernando Pessoa** tijdens een poëzieconcert op een begraafplaats. Hij vat het afgelopen jaar mooi samen: als covid ons iets leerde, is het de dingen te aanvaarden zoals ze zich aandienen.

3 *Eeuwig zonder vrouwen* van **Amin Maalouf** — en niet alleen omdat de titel me als een nachtmerrie in de oren klinkt. In de eerste quarantaine heb ik van zo'n 150 boeken de openingspagina's voorgelezen, en over dit boek was ik meteen weer geestdriftig. Maalouf is niet alleen een fantastisch verteller en een meesterlijk stilist, hij is in deze roman ook op zijn geestigst. Bovendien is het boek verdomd actueel: het beschrijft hoe moeilijk de publieke opinie wakker te schudden is, terwijl de wereld intussen desintegreert. Maalouf zelf zei over deze roman: 'In de literatuur kunnen wij mogelijke werelden ontwerpen, werelden waarin wij zouden willen leven. Of juist die wereld schetsen waar wij van walgen, om vervolgens te ontdekken dat we de vorming daarvan aan het toelaten zijn.'

Matthias Somers
recensent

1 Het mooiste boek dat het afgelopen jaar in het Nederlands verscheen hebben we te danken aan een dilettant, in de meest loffelijke zin van het woord: Marc Hoogma vertaalde uit zuiver enthousiasme het monumentale *Een jaar uit het leven van Gesine Cresspahl. Jahrestage* van **Uwe Johnson**. In een flonkerende mozaïek, opgebouwd uit schitterende scherven literatuur, toont Johnson ons de fragiliteit van de mens oog in oog met de geschiedenis, 'een uiteenspattende golf die ons omver gooit, laat rondtollen, over de korrelige bodem sleept'. Moeiteloos zwenkend tussen lyriek en milde ironie, intimiteit en koude afstandelijkheid, in veelkantige verhaalfragmenten die zich telkens opnieuw aan onze greep onttrekken, schuift hij onze wereld en de wereld van Gesine Cresspahl in elkaar.

2 'Zij zocht iets en hij zocht iets, woedend, grismassen trekkend, zich met hun hoofd in de borst van de ander borend zochten ze en hun omhelzingen en hun steigerende lichamen deden hen niet vergeten, maar herinnerden hen aan de plicht te zoeken, zoals honden vertwijfeld in de grond krabben zo krabben zij aan elkaars lichaam en hulpeloos leurgesteld, om nog het laatste beetje geluk te vinden, likte hun tong soms breed over het gezicht van de ander.' (Uit *Het kasteel* van **Franz Kafka**.)

3 Wanneer de lockdown drukte op anders verlaten paadjes me even te veel werd, was er gelukkig nog de *Collins bird guide* met zijn prachtige tekeningen.